

ПРОФЕСОР ГЕОРГИ GERMANOV НА 70 ГОДИНИ

Професор Георги Германов навърши една кръгла годишнина. От тези годишнини, които прибавят още авторитет и достолепност — качества, които не идват просто с годините. Или ги има, или ги няма. Професорът по руска класическа литература Г. Германов ги притежава отдавна и в най-висока степен. Неговата 70-та годишнина само още веднъж ярко ги подчерта.

За нас той е особено важна личност, защото е онзи професор от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който създаде дисциплината руска класическа литература в отначало общата катедра „Литература“ на Филологическия факултет в нашия университет. Който всячески подпомагаше, подготвяше, „отглеждаше“ нейните бъдещи преподаватели. Доведе ги до първите защиты, по-нататък — доцентури, до първата професура, на проф. Ангел Анчев, неговия пръв асистент. Моя милост, пишещата тези редове, беше първият редовен аспирант по руска класическа литература във Великотърновския университет с научен ръководител тогава доцент Георги Германов. Съдбата ми даде това щастие.

Професор Г. Германов създаде колегиума по руска класическа литература, съгради го към края на 70-те години. За съжаление не можахме да съхраним много от добрите традиции, заложи от него. С прекрасните си лекции, с великолепната си литературоведска и културоведска ерудиция, с просто човешката си дарба да общува и приобщава той беше от изключително уважаваните и с интерес слушани лектори във Великотърновския университет. Ентузиаст и влюбен в литературата човек, той събра в края на 60-те години и кръжока по руска класическа литература, в който дълги години след това се подготвяха нашите дипломанти. Той подготви и няколко университетски преподаватели — литератори, филолози.

Професор Георги Германов е роден на 15.V.1926 г. в село Яворово, Варненско, в семейство, за което знанието, културата и литературата са особена почит и призвание. Баща му ни остави великолепна мемоарна книга, по-малкият му брат е непрежалимият наш поет Андрей Германов. Георги Германов е завършил специалността руска филология в Софийския университет през 1950 г. Като студент с подчертани интереси към руската литература и култура е поканен за хоноруван асистент през 1951 г., по-късно става редовен аспирант по руска класическа литература с научен ръководител проф. В. Велчев в катедрата по руска литература в Софийския университет. Той е автор на първото у нас голямо изследване по творчеството на Н. А. Некрасов — кандидатската му дисертация, защитена през 1954 г. През тази година той става и редовен асистент по руска класическа литература. Според тогавашния ред на званията във ВУЗ

той е преподавател през 1957 г. и старши преподавател — през 1962 г. През 1965 г. вече е подготвил своя пръв хабилитационен труд и е избран за доцент по руска класическа литература в Софийския университет. Става професор в 1979 г. От 1980 до 1989 г. е ръководител на катедрата по руска литература.

Интересът му на учен отрано е привлечен от проблемите на българо-руските литературни връзки, на типологията и влиянието на руската литература върху нашата култура, от множеството форми, в които тези сложни връзки се проявяват. Георги Германов специализира по тази тема в МГУ (Московския държавен университет) през 1960—1961 г. Прави още една специализация по същата проблематика в Ленинградския (сега Санкт-Петербургския университет) през 1973—1974 г. Вторият хабилитационен труд на проф. Г. Германов е великолепно и единствено у нас изследване на българската проблематика и българското „присъствие“ в руската класическа литература — „Окървавено навечерие. Българската тема в руската литература“ от 1979 г.

Паралелно с възходящата линия на научното му развитие се движат и увеличават неговите административно-учебни ангажименти — на ръководител на катедрата по руска литература, на зам.-декан (1966—1970—1973 г.) и на декан на Факултета по славянски филологии в централния ни национален университет. Той е и зам.-ректор и и. д. ректор на Института за чуждестранни студенти в България (1967—1969). Член е на Съюза на учените в България от 1965 г. Професор Георги Германов е член-основател на Дружеството на русистите в България (1967 г.) В живота на съюза на русистите той има голямата роля на ентузиазирани основател, отдал много сили и време и твърде компетентно участие на специалист в своята област. Да не забравяме — и компетентно участие на добър организатор. Качествата му се проявиха особено силно в борбата за откриването и утвърждаването на списанието на българските русисти (сп. Болгарская русистика), в която бяха вложени много усилия. Наистина той не беше сам в тази борба, успя да спечели за каузата твърде авторитетни за българската наука имена. Като член на редакцията на списанието и като главен редактор той направи много за великотърновските русисти. Списанието беше и продължава да бъде добра трибуна за изява.

Професор Георги Германов е един от най-добрите специалисти по руска класическа литература и култура у нас, уважаван и авторитетен и като университетски преподавател, и като учен с огромна и многостранна ерудиция и подготовка, запомнящ се лектор. Той е не просто познавач и добър тълкувател на руската литература, той е историк-познавач на руската културна история — от големите ѝ събития до нюансите, идващи от духа на епохата, нравите, душевната нагласа, личностното обкръжение, вътрешните импулси за раждането на шедьовъра на руския творец.

Мисля, че такова дълбоко, в детайли познаване на фактите — най-големи и най-дребни, в руската културна история в нейния течащ процес е рядко срещано у нас. Такъв тип русисти той се стремеше и стреми да възпита и утвърди в младите си ученици — познавачи на историята, духа, културата, на мисълта — в историко-философски проявления, особености и пристрастия.

Научните му дирения са в сферата на „чистата русистика“ — руската класическа литература — и в българо-руските литературни и културни връзки. Повечето усилия са посветени на проблемите на руската литература от XIX век. Проф. Г. Германов винаги е следвал убеждението си, че истинският русист-литературовед се изгражда в „чистата“ русистика. Самият той във времето, когато всички почти изследваха само типология, влияния и връзки, посвети на „чистата“ русистика, на руския XIX век повечето си изследвания и книги, макар че проблемите на литературните връзки и взаимоотношения също бяха негова сфера. „Положителният герой в творчеството на Некрасов (1957), „Гогол — художник-реалист“ (1964), „Драматургията на Лермонтов“ (1964), „Тургенев и неговият роман „В навечерието“ (1967). Истински литературовед, той не се изкуши да се затвори в една област, в някоя жанрова сфера, той пише и за поезия и поети, за руските белетристи на XIX век, за драматургията. Негов предмет е руската литература във всичките ѝ жанрови и естетически прояви. Неговите първи книги в повечето случаи са и първите български монографии за отделните автори. Погледнати от този ъгъл, те имат не само стойност на литературоведски изследвания и принос, но и на научна популяризация (в добрия смисъл), на научно огласяване значението и мащабите на руските художници, на мястото им в европейския и световния литературен процес.

Това се вижда и от изследването за положителния герой в творчеството на Некрасов, което разглежда проблема върху широкия план на почти всички значителни творби на поета, с навлизане в поетиката, в художествените средства. Същото може да се каже за неговата работа върху драматургията на М. Ю. Лермонтов, която е първа, а в някои отношения и единствена по проблематиката си. Имам предвид това, че драмата като един от множеството жанрови потоци на XIX в. поради спецификата си не е толкова изследвана, още повече Лермонтовата, за която тогава има доста оспорвани тези. Независимо от това, че по някои изводи на Г. Германов в това сравнително ранно изследване (1964 г.) може да се дискутира, то запазва стойността си на солидна българска разработка за сложния възел от въпроси на поетиката и естетиката, какъвто е Лермонтовата драма. Георги Германов заяви и утвърди в България нейното значение и мястото ѝ в историята на руската драма и театър. С това той изпревари и съветските изследвачи на поета, потънали в тогавашната полемика за ме-

тода („романтизъм или реализъм“), но успя и да заяви позицията си в нея.

Заниманията на проф. Г. Германов с творчеството на И. С. Тургенев, който е сред пристрастията на учения, са момент на преплитане на чисто руската с българската проблематика със съчувствието и протеста на писателя към нашата историческа съдба. Неслучайно с Тургенев са свързани няколко от книгите на Г. Германов: „Тургенев и неговият роман „В навечерието“ (1964), „И. С. Тургенев“ (1980), една от главите в голямото изследване по българската тема в руската литература — „Окървавено навечерие“ (1976), във „Върховете на руската класическа литература“ (1982) и множество текстове в сборниците „Руска класика“ (издателството на Софийския университет), чиито главен редактор е той — до последния сборник от студии на Великотърновското издателство „Слово“, където е сред авторите.

Монографичната книга „Окървавено навечерие. Българската тема и българите в руската литература от XIX век“ от 1976 г. заема централно място в научното творчество на проф. Г. Германов. Едно изследване с особена стойност и твърде важно значение сред книгите му със специфичния си ъгъл на виждане, с избора на проблемите и посоката на тълкуване. Защото сред създаденото у нас преобладават трудовете, свързани с проникването, разпространението и влиянието на руските писатели у нас, с взаимодействията между отделни творци, с типологическата близост и т. н. Сравнително малко, при това бегло, са засегнати въпросите, свързани с присъствието на българската тема в руската литература от XIX век, с проблемите на националната ни история, освободителните ни борби и трактовката им в произведенията на руските писатели. В решаването на тази научна задача, и то на високо научно ниво, е голямата стойност на книгата „Окървавено навечерие“ (из-во „Г. Бакалов“). Тя за пръв път ни среща цялостно с дълбокото присъствие на България, националните ѝ проблеми и герои в потока на руската класическа литература. Особено важно е, че в нея художественото присъствие, трактовката на българската тема са видени не като епизод в творчеството на отделни писатели, а като процес „обусловен от сложен комплекс причини от социално-политически, културен и чисто литературен характер... процес непрекъснат, макар и неравномерен... със своите върхове и снижения“ (Г. Г.).

В това изследване българската тема е представена многолика, в многогласието на художествени интерпретации, като част от голямата славянска тема на руската литература. Широтата на изследването, неговият обобщаващ характер са накарали автора да обхване и подложи на анализ най-разнородни по стойност, по мащаби и значение явления в руската литература. Оттам е и вниманието му към автори, които не са толкова значителни в голямата литература на Русия през XIX в. Наред с имената

на И. С. Тургенев, на Ф. М. Достоевски и Г. Успенски са и имената на недотам известните у нас В. Г. Тепляков, И. П. Липранди, А. Ф. Велтман, Л. Н. Трефолев и В. Немирович-Данченко — писатели, отминали във времето с „руската“ част на творчеството си, но останали живи и актуални с „българския“ дял от него. Българската тема е очертана като тема с огромен творчески импулс, извисила руския творец, родила големи творчески постижения. Тя, подчертава Г. Германов, е вдъхновила много от руските писатели, а трима от тях са станали творци по време на освободителната за нас руско-турска война от 1877—1878 г. и това е показателно.

Българската тема в руската литература е развита от творчеството на Пушкин — „Кърджали“, през „Писмата от България“ на В. Тепляков, стихотворенията на Хомяков, романтичната проза на Велтман — „Райна, царица българска“, през статиите на Чернишевски и Добролюбов, към прозата на В. Немирович-Данченко, открит за нас с този труд с „българската част“ от творчеството си, поета Л. Трефолев, изживял творческия си подем в съдбовното за българите време на 70-те години на XIX век, на Вс. Гаршин и Г. Успенски, Яков Полонски. Особено силни са онези глави от „Окървавено навечерие“, които изследват съдържанието и художествено-философските проекции на българската тема в творчеството на И. Тургенев и Ф. М. Достоевски — в публицистиката на „Дневник на писателя“ и романите му. Изследването на Георги Германов за българското присъствие — „България и българите в руската литература от XIX век“ — е труд с важно място за българската русистика и българското литературознание като цяло.

Сериозен принос е и очерковата книга „Върховете на руската класическа литература“ (1982), съставена от студии за най-крупните автори на руската класическа литература, такива, каквито изследвачът ги е уловил и разкрил като позиция към човека и света, към вечните общочовешки проблеми на човешкото битие и дух. Това е един обемен труд, който обхваща най-важните художествени творби на великите руски писатели. Той представя най-пълно възгледите на проф. Г. Германов за процесите в руската литература и върховете изяви на творческата сила в него, за философско-етичната ѝ същина.

Научната дейност на уважавания наш русист извън монографиите му е твърде широка — студиите, статиите, рецензиите, докладите — у нас и в чужбина са твърде много, за да е възможно да се спрем на тях в настоящата юбилейна бележка. Техният брой и издания очертават достатъчно ясно авторитета на учен, у нас и зад граница. Проф. Германов е постоянен и активен участник в научния живот на нашата и международната общност на русистите-литератори. Неговите доклади са част от почти всички национални и международни конгреси, симпозиуми и конференции, за чиято организация Г. Германов е допринесъл твърде много и като

ръководител на катедрата по руска литература в Софийския университет, като дългогодишен член на Бюрото и зам.-председател на Дружеството на русистите в България, главен редактор на сп. „Болгарская русистика“ (1974—1984). Той беше и зам.-председател на Специализирания научен съвет по литературознание при ВАК. Проф. Германов беше и е постоянният арбитър, рецензент и консултант на повечето русисти-литератори от нашия университет. И това е една от проекциите на продължаващото му участие в развитието и живота на нашата катедра и на Великотърновския университет.

Професор Г. Германов е един от немногото вече учени и университетски преподаватели, които носят старата академична традиция в най-добрия смисъл на думата — на отдаденост на науката, на перфекционизъм в знанието и преподаването, на висока академична и човешка етика. Георги Германов е от изчезващия напоследък вид учени, които отделят изключително внимание на младите хора в науката, внимание — подкрепя, съвет, съдействие, кураж, всичко, което може да помогне на младия надарен човек пълноценно да се развие. Мисля, че за Г. Германов това е осъзнато като особен вид нравствено задължение. Радостта от осъществяването на хората около него, от успехите и постиженията им е от редките в нашия свят радости, които проф. Г. Германов е изпитвал и изпитва. Той винаги е живял със съзнанието, че трябва да се помага на младите колеги, че всеки е длъжник пред студенти, аспиранти, асистенти, пред обществото ни. Изпитала съм тази немногословно изказана, но винаги действена и неизменна подкрепа в собствената си съдба — на аспирант, асистент и по-нататък, та досега, на ученик на проф. Германов. Не са малко русистите, които могат да кажат същото. Ролята му за създаване атмосфера на толерантност и колегиалност в катедрата по руска литература в Софийския университет, за плодотворната етична традиция в нейната работа и развитието на всеки един от членовете ѝ е особено важна. Показателно за това е нивото на развитие на младите му колеги от катедрата в Софийския университет, те продължават постигнатото от него, следват пътя му, като че ли наследили научната му енергия и авторитетност. Макар че е рано да се говори за „наследство“ при един изключително активен учен, който продължава да издава своите книги, да подготвя като главен редактор авторитетни сборници, учебни пособия, а неотдавна ни зарадва и с чудесния превод на едно важно изследване за Ф. Достоевски — Л. Гросман, Поетиката на Достоевски (издателство Тилиа, 1996).

Честито годишнина! Бъдете жив и здрав, професор Германов! И не се променяйте!

Радка Кърпачева